

از مجموعه مقالات چین:

صنایع کارخانه‌ای چین در سال ۲۰۲۵: اولویت سیاست‌های بخش صنعت بر نیروهای بازار

برنامه‌ریزان دولتی در چین در ماه مه سال ۲۰۱۵ طرحی به نام «صنایع کارخانه‌ای چین در سال ۲۰۲۵» (۲۰۲۵) را با هدف کمک به توسعه صنایع و فناوری‌های پیشرفته ارائه کردند که اهداف بلندپروازانه‌ای برای توسعه ۱۰ صنعت در آن پیش‌بینی شده است. در این راستا، اتاق بازرگانی اتحادیه اروپا در چین نیز سال ۲۰۱۷، طی گزارشی به بیان اولویت سیاست‌های بخش صنعت بر نیروهای بازار چین پرداخته است.

برنامه‌ریزان دولتی در چین در ماه مه سال ۲۰۱۵ طرح دیگری را با هدف کمک به توسعه صنایع و فناوری‌های پیشرفته ارائه کردند. بدیهی است که اجرای تمهیداتی برای ایجاد یک اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد به موفقیت این تلاش اخیر منجر نخواهد شد. در مقابل، مسئولان دولتی هدایت روند توسعه را وجهه همت خود قرار داده و اقدام به دستچین کردن صنایعی نموده‌اند که به باور آن‌ها موتور محرک اقتصاد چین در آینده خواهند بود.

در این طرح که صنایع کارخانه‌ای چین در سال ۲۰۲۵ (۲۰۲۵) نام دارد، اهداف بلندپروازانه‌ای برای توسعه ده صنعت پیش‌بینی شده است. ارقام مربوط به این طرح ارقامی خیره‌کننده هستند. دولت مرکزی و دولت‌های محلی در چین در مجموع از اختصاص میلیاردها یورو منابع مالی در قالب یارانه، کمک‌های مالی و سایر مجاری حمایتی خبر داده‌اند.

تردید نیست که سرمایه‌گذاری‌های مستمر و فزاینده چین در امر تحقیقات و توسعه و تلاش‌های این کشور برای ترغیب صنایع داخلی جهت افزایش کیفیت و کارایی درخور ستایش فراوان هستند. با این حال، مجموعه گسترده ابزارهای مورد استفاده در جهت تسهیل روند اجرای طرح موسوم به ۲۰۲۵ به شدت محل اشکال هستند. این مسئله هم‌اینک نیز مشکلاتی را برای اقتصاد چین و شرکت‌های اروپایی به وجود آورده است. به عنوان نمونه، به موجب قانون تازه‌ای که در مورد خودروهای کم‌مصرف به تصویب رسیده است، شرکت‌های اروپایی برای ارائه فن‌آوری‌های پیشرفته در ازای دسترسی به بازارهای چین در کوتاه‌مدت تحت فشار رو به تزایدی قرار گرفته‌اند؛ در حوزه رباتیک صنعتی، پرداخت یارانه از سوی دولت، در حال ایجاد مزاد ظرفیت در رده‌های پایینی و میانی بازار چین است و در صنایع مربوط به فن‌آوری‌های اطلاعاتی نیز شرکت‌های اروپایی شاهد محدودتر شدن دسترسی خود به بازارهای داخلی چین هستند.

علی‌رغم لحن قاطع کنگره خلق چین در سال ۲۰۱۳ در زمینه حمایت از نیروهای بازار، چنین به نظر می‌رسد که دولت چین مصمم است نقش برجسته خود در جهت دادن به اقتصاد کشور را همچنان حفظ کند. شمار بالای اهداف مربوط به

تصاحب سهام بازار در کنار اشارات به نوآوری‌های بومی در اسناد متعدد برنامه‌ریزی مرتبط با طرح موسوم به ۲۰۲۵ گواهی بر صدق این مدعا است. استفاده از عبارت نوآوری بومی در کنار موارد اشاره به ضرورت تحقق خودکفایی به شدت مایه نگرانی است، زیرا نشان‌دهنده گرایش سیاست‌های چین به سمت تحریف هرچه بیش‌تر عرصه رقابت به نفع شرکت‌های داخلی است. اتاق بازرگانی اروپا بر این باور است که باید در قوانین چین، با تمامی شرکت‌ها، صرف نظر از ملیت آن‌ها به طور یکسان رفتار شود.

ممکن است میزان حمایت دولت مرکزی و دولت‌های محلی در چین از طرح موسوم به ۲۰۲۵ بتواند به منزله یک سامانه هشدار برای شرکای تجاری بین‌المللی این کشور عمل کند و آن‌ها از این طریق بتوانند پیش‌بینی کنند که تا سال ۲۰۲۵ و پس از آن، در کدام بخش‌ها احتمال ایجاد مازاد ظرفیت بیش‌تر وجود دارد. در مورد صنایعی مانند صنایع فولاد و تولید صفحات خورشیدی، این مازاد ظرفیت در گذشته خطر ایجاد تنش‌های جدید و تشدید تنش‌های موجود با شرکای تجاری خارجی چین را به دنبال خواهد داشت. در شرایطی که حمایت از جهانی شدن اقتصاد و تجارت آزاد در برخی محافل با مخالفت‌های فزاینده‌ای روبرو شده است، پیامدهای این مسئله نامطلوب‌تر از گذشته خواهد بود. علاوه بر این، رویکرد دولت‌محور در زمینه انجام خرید شرکت‌های بین‌المللی در راستای اولویت‌های سیاست‌گذاری در بخش صنعت می‌تواند تلاش شرکت‌های چینی برای تکمیل سرمایه‌گذاری‌های عادی بازارمحور در خارج را با تهدید مواجه سازد.

اما طرح موسوم به ۲۰۲۵ در کوتاه‌مدت و میان‌مدت فرصت‌های جذابی را برای برخی شرکت‌های اروپایی به منظور ایفای نقشی مهم ایجاد می‌کند. شرکت‌های اروپایی بسیاری اقدام به آغاز همکاری با شرکت‌های چینی در زمینه ارائه اجزاء، فن‌آوری‌ها و مهارت‌های مدیریتی حیاتی در حوزه‌های مرتبط با طرح ۲۰۲۵ کرده‌اند. با این حال این طرح در درازمدت عمدتاً به اجرای یک برنامه جایگزینی واردات منجر خواهد شد. بنابراین، شاید بتوان انتظار داشت که میزان دسترسی شرکت‌های اروپایی به بازار چین به ویژه در حوزه‌هایی که شرکت‌های چینی قادر به کم کردن فاصله فن‌آوری‌های خود با آن‌ها هستند، کاهش یابد. جهان از افزایش محصولات و خدمات نوآورانه چینی سود خواهد برد، اما تحقق این امر نباید به بهای بازداشتن نیروهای بازار از طریق طرح‌های دولت‌محور عملی شود.

تعهدات اعلام شده از سوی شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهور چین در جریان سخنرانش در مجمع جهانی اقتصاد در داووس سوئیس در کنار تعهدات اعلام شده از سوی شورای حکومتی چین در ژانویه ۲۰۱۷ به منظور ترغیب سرمایه‌گذاری بنگاه‌های متکی به سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع تولیدی پیشرفته و تضمین رفتار برابر با این شرکت‌ها در چارچوب سیاست‌ها و تمهیدات راهبردی مرتبط با طرح موسوم به ۲۰۲۵ بسیار مثبت بوده‌اند. به منظور تأمین منافع دوجانبه و نیز فراهم کردن زمینه به فعلیت درآمدن تمامی ظرفیت‌های بالقوه چین در حوزه فن‌آوری، اتاق بازرگانی اروپا امیدوار است که چین به این تعهدات به طور کامل عمل کند و شرکت‌های اروپایی نیز مجاز به مشارکت در این فرایند و رقابت به عنوان یک شریک کامل و برابر در یک بستر مبتنی بر رعایت عدالت در حوزه نوآوری باشند.

اما توجه به این نکته نیز حائز اهمیت است که حتی اگر زمینه مشارکت در طرح ۲۰۲۵ برای طیف گسترده‌تری از

شرکت‌کنندگان فراهم باشد، تضمینی وجود ندارد که چین بتواند از افتادن در تله درآمد متوسط اجتناب کند. از میان ۱۰۱ کشوری که در سال ۱۹۶۰ به جرگه کشورهای دارای درآمد متوسط رسیده بودند، تنها ۱۳ کشور در نهایت توانستند خود را به رده کشورهای دارای درآمد بالا برسانند و ۸۸ کشور دیگر اصلاحات نهادین لازم را انجام ندادند و همین مسئله سبب شد که رشد آن‌ها به تدریج تثبیت شده و در نهایت به طور کامل متوقف شود. چنین اتفاقی هم برای چین و هم برای اقتصاد جهانی یک اتفاق ناگوار خواهد بود و در برنامه پنج‌ساله سیزدهم و نیز در مقاله‌ای به قلم فرد موثق که در نهم مه ۲۰۱۶ در نشریه منتشر شده نیز صراحتاً نسبت به وقوع آن هشدار داده شده است.

خوشبختانه چین اکنون طرح اولیه‌ای را در اختیار دارد که به این کشور امکان می‌دهد تا اصلاحات ساختاری مورد نیاز جهت اجتناب از بروز این اتفاق را انجام دهد و شالوده‌ای محکم را برای صنایع کارخانه‌ای خود ایجاد نماید (دستور کار کنگره سوم خلق که در تصمیم کنگره در دسامبر ۲۰۱۳ نیز بر تعهد به آن تأکید شد). بنابراین به مقامات چینی توصیه می‌شود تا هم‌اکنون نقشه راهی را تدوین کنند که در آن این اصلاحات با دوراندیشی در اولویت قرار گیرند و صلاحیت‌های کلیدی دولت یعنی تسهیل نوآوری از طریق حمایت از تحقیقات بنیادین، ایجاد زیرساخت‌های لازم و ایجاد یک بستر قانونی عادلانه و شفاف برای فعالان اقتصادی بخش خصوصی به محور اصلی تمرکز تلاش‌ها تبدیل شوند. در نهایت، اصلاح بازار در مقایسه با برنامه‌ریزی صنعتی مبتنی بر شیوه‌های قدیمی و پرهزینه نقش بسیار مهم‌تری در ایجاد شرایطی خواهد داشت که در آن چین خواهد توانست تمامی ظرفیت‌های بالقوه خود در زمینه توسعه اقتصادی و نوآوری را به فعلیت درآورد. در نبرد جاری میان اربابان و بازارها، شرکت‌های اروپایی آماده‌اند تا ضمن ارائه تخصص‌های خود به سرمایه‌گذاری در آینده چین بپردازند.

برای مطالعه و دریافت متن کامل این مقاله، روی لینک زیر کلیک کنید.